

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De legatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

16
 dent. *femin. col. 39.* Tameſſi Nouellus in d. priu. 76. ver. primus ſcribit, legatum impuberi relictum, vt nubat, ei itatim deberi cautione data, quamuis nondū ſit nubilus ætatis. Cuius opi-
 nio refragatur his, quæ Bart. ſcribit. Nam etſi in caſu tradito
 nouellum conſtituamus, legatum eſſe ſub modo, attam-
 per Nouellum conſtituamus, donec ſaltem in hac ſpecie puel-
 la ſit nubilus ætatis, ex argumento, l. nec ſemel. §. ſi in habitacione
 ſi quando dies legati cedat. tradit ex multis Emanuel à Coſta. in d.
 c. 20. num. 2. text. opt. in l. cum filium. ff. vbi pup. educari debeat. Erit
 etiam hiſ addendum, quod ipſe adnotauit in cap. officij. 14. hoc
 noſtro. tit. num. 10.

19
 Gloſſ. in loco ſcribit, legatum ad alieuius ꝑ eccleſiæ con-
 ſtructionem non effici caducum, etiam ſi locus ædificio
 non fuerit deſignatus: quod Dd. hic approbat. & dicit hanc
 gl. nota. Barto. in l. pater. §. Tuſculanus. ff. de leg. 3. hoc ipſum pro-
 batur à Iurecōſulto in l. ſi cui, vbi Bart. ff. de annu. lega. idem Bar.
 per tex. ibi in l. quidam. ff. de legat. 2. Bart. in l. ita ſi puluar. 4. oppoſ.
 prima part. ff. de verb. oblig. & ibi Alex. Iaf. & Ripa nu. 19. Roma
 in ſub. ſimiliter. C. ad l. Falcid. 27. ſpeciali, quibus accedit ratio
 huius c. & l. legatum. ff. de vſufruct. legat. cuius in præcedenti no-
 tab. mentionem fecimus.

EX CAPITE INDICANTE.

S V M M A R I A.

- 1 Qualiter in hoc capite intelligatur illa verba, Nudis verbis: iuſſit venditari.
- 2 Legatum relictum eccleſiæ dñs Mariæ, cui eccleſiæ ex pluribus debeatur.
- 3 In legatis cuius ſit Electio, legatarij an heredis.
- 4 Electio cui competit, ſi in dubio æquitatem ſeruare debet.
- 5 In legatis dubio an comprehendatur quod maximum an quod minimum eſt:
 & quid in legatis pijs.
- 6 Perpetua l. Titia. §. ſeia ff. de aur. & arg. legat.
- 7 Seruus legatus fugiens, cuius induſtria & ſumptibus ſit inquirendus, hæ-
 redis an legatarij.

C A P V T IIII.

De Legatis.

17
 Verba huius capitis ſunt apud diuū Grego. lib. Episto. 1. 2.
 Epist. 30. ad Petrum ſubdiaconum Sicilia, quam ſi dili-
 genter perpenderit, videbis, non oportere nimis anxie per-
 ſcrutari intellectum ꝑ horum verborū, Nudis verbis: poſſunt
 enim intelligi nuda verba à teſtamento, vt Abb. & alij. hic
 intelligūt magis communiter, ita vt hæc femina voluerit
 decedere teſtata, vel nuda hæc verba dicitur, eo quod hoc
 legatum fuerit factum abſque ſcriptura. Ioan. Imo. Ant. &
 Barb. col. 1. Nuda etiam verba intelligo à ſolennitate iur. Ciuil.
 non à ſolennitate iuris Can. e. relatum, in x. c. cum eſſes, tit. hoc. Sic
 etiam & quarto poſſunt hæc verba appellari nuda ab illis
 ſuperſtitioſis legandi modis, quos antiquum ius ciuile pro-
 bauerit, quorumq; meminit l. x. in pri. C. com. de legat. §. ſed olim,
 Inſt. de leg. vbi Theophilus præſca ciuiſq; modi verba refert.
 Ex his igitur hoc caput intelliges, tameſſi gl. addiderit huic
 cap. ſimilem iuris ciuilibus deſignationem in l. ſi. C. de ſidecom. &
 immerito: cum lex illa habeat peculiare & frequentiffimo
 Dd. calculo probatum intellectū, vt procedat, quado hæres
 conuentus à legatario ex minus ſolenni teſtamento nega-
 uit factū fuiſſe legatum, & demū delato ei iuramento oppo-
 ſuit legatū fuiſſe factū in volūate minus ſolenni: hoc ete-
 nim caſu ſoluere cogitur hæres legatū verè relicto, quāuis
 in teſtamento minus ſolenni. ita gl. ibi. quā eius interpre-
 tes paſſim approbant quod alius repetat in d. e. cum eſſes.

2
 Glo. magna quærit, factō teſtamento, & relicto decem
 aureis eccleſiæ diuæ Mariæ, ꝑ cui in eo loco ſint tres eccle-
 ſiæ dicata, cui earū debebitur legatum: & reſpondet, pau-
 periori: hoc tamen procedit, niſi ex aliquot coniecturis cō-
 trariū appareat teſtamentum voluiſſe. Abb. Imol. & Doct. hic.
 Quid enim ſi vna ex his eccleſiis erat intra propriam teſta-
 toris parocchia, l. que conditio, §. ſina. ff. de condit. & demonſt. vbi Bar.
 aut in aliqua earundem eccleſiarum frequentius ipſe ſole-
 bat orare, arg. l. qui ſemiſes, §. ſina. ff. de vſur. Quod ſi diſtingui nō
 poſſit eccleſiā pauperior, nec illa, de qua teſtator ſenſerit,
 ſcribit Cynus in l. 1. C. de ſacroſan. eccl. legatum hoc tanquā in-
 certum perire, l. ſi quis ſeruum, §. ſi inter duos ff. de legat. 2. quod fal-
 ſum eſt, nam præmiſſa lex nō procedit in legatis pijs, ſicuti
 in præcedenti cap. diximus. Et ideo Hoſtienſ. Anton. Abb.
 Imol. & Communiter Doct. aſſerunt, Episcopum poſſe in hoc
 dubio legatum iſtud integre concedere illi eccleſiæ, quā is
 maluerit eligere, ex c. 1. de paroch. tameſſi Barb. hic, col. 3.
 opinetur eſſe hoc legatum iſt. iudic. c. 2. s. eccleſias diuide-
 dum equaliter, ſum ex rito mo. c. 2. lib. 6. Cuius
 opinio mihi in eccleſiis

¶ Eadē gloſſ. quærit ad intellectū text. qui meminit lega-
 ri cuiuſda ꝑ Scutella argentea, quid ſi teſtator plures argē-
 teas ſcutellas haberet, cui competeret electio? & reſpondet
 electionem eſſe hæredis, l. legato generaliter. §. 1. ff. de leg. 1. vbi
 probatur electionē hæredis eſſe, ſi teſtator legauerit incer-
 tū de certis, nempe Stichum ſeruū, cum plures Stichos ſer-
 uos haberet, quod etiam notat Conſtanti. Harmenopolus
 lib. 5. tit. 10. Nam & idem eſt ſi legetur genus, & id non erat
 in hæreditate, licet ſecus eſſet, ſi ex eo genere aliqua eſſet in
 hæreditate ſpecies: quia tunc eligit legatarius, & erit exem-
 plum, ſi teſtator dixerit, lego vnum de ſeruis meis, l. 3. ff. de vino, tri-
 tic. & oleo lega. d. l. legato generaliter, & §. generaliter, Inſtit. de legat.
 not. Henr. hic. Quibus adiungendum erit, eum, cui electio
 ꝑ competit, debere in eligendo æquitatem obſeruare, ita vt ꝑ
 hæres deterius non eligat, nec legatarius id, quod melius
 eſt accipiat. Conſt. Harmeno. in d. tit. 10. quod in d. §. 1. pro-
 batur, vbi gl. & Dd. & in d. §. generaliter. ſcribunt hæc omnia
 indubio procedere. Nam ſi verba executionis legati dirigā-
 tur ad legatariū, vel hæredē eius, omnino erit eligendi ius.
 Cæterum in alternatiuis legatis electio erit legatarij. gl. in
 l. Lucio, ff. de legat. 2. quā Imol. hic dicit notab. & magiſtram.
 Iaf. in l. plane, §. ſi ff. de leg. 1. ad ſu. & in proprio loco ſequuntur
 eam Bart. & Dd. Communiter. Hæc autē omnia locū habent,
 vbi electio ꝑ datur legatario, vel hæredi in his rebus, quarū
 aliquam expedit potius non habere. In his verò rebus ina-
 nimatis, quarū nulla inutilis eſt legatario, in legato dubio
 comprehenditur, & legata cenſetur minima res, l. minimum, ff.
 de leg. 3. l. apud Iulianum, §. ſcio, ff. de leg. 1. l. ſemper in obſcuris, ff. de re-
 gul. iur. Imo. & Dd. in d. l. legato generaliter. §. 1. vbi Aret. col. 2. & 3.
 & dicit hanc Opinionem eſſe Communem: ex quo videtur huius
 gl. reſponſum falſum eſſe, niſi dixerimus in legatis pijs id
 cōprehendi, quod maius ſit, non quod minus, l. Titia. §. ſeia.
 ff. de aur. & arg. lega. vbi Bart. hoc notat. dicit illum tex. Singul.
 Roma. ſig. 5. 15. idem Abb. hic ſina. col. cui accedit Barbat. nu. 12.
 dicens hanc opin. eſſe communem. Contrarium tamen con-
 natur defendere & probare Dec. in d. l. ſemper in obſcuris & an-
 te eum Bald. Nouell. de dote, par. 6. priu. 73. Imo. & Iaf. in l. ſi ita ſit
 ſcriptum, col. vlt. ff. de l. 1. imò etiam in obſcuris legatis pijs,
 quod minimum eſt comprehendit: non autē quod maximū
 eſt, quorum ſententia probatur in c. ex parte, de cenſib. vbi votū
 ſoluendi diuo Iacobo, & eius eccleſiæ miniſtris, vnā men-
 ſuram tritici, intelligitur de minima menſura, non de ma-
 xima ceſſante conſuetudinis interpretatione, nec Abb. in-
 tellectus ad illū tex. placet, nec procedere poteſt, vt optime
 animaduertit Dec. Cui etiam ſuffragatur ꝑ d. §. ſeia pro cō-
 muni opinione paſſim adductus: quia ibi argentea imago
 intelligitur, legata ea ratione, quod in tēplo illo ſolū erant
 aureæ & argenteæ imagines. Vnde volūtas ex ea cōſuetudi-
 ne colligitur, nempe teſtatorē ipſum voluiſſe argenteam
 imaginem legare: non autem auream, quo ſit, vt ibi potius
 probetur Dec. & Nouelli ſententia, quā communis: ſi-
 quidem ex argenteis & aureis imaginibus lex illa ſtatuit
 argenteam debere: libet tamen Iuriſcōſulti verba referre.

¶ ſeia teſtamento ita cauit: Si mihi per conditionem humanam contige-
 rit, ipſa faciam: Sin minus autem, ab hæredibus meis fieri volo, iubeoꝝ, ſig-
 num Dei ex libro centum in illa ſacra ede & in patria ſtatu, cum ſubſcri-
 ptione nominis mei. Queſtum eſt, cum in illo templo non niſi aurea aut ar-
 gentea ſint dona: hæres ſeia vtrum ex auro an argenteo ſignum ponere
 compellendi ſunt, an æreum? Reſponſi, ſecundum ea, que proponerentur, ar-
 genteum ponendum.

Hætenus Iuriſconſultus, qui attendit hæc illius tex. lectio-
 ne, non probat cōmunem ſententiā, quod obiter adnotauit
 Carol. Moli. de contra. q. 20. nu. 212. Aliter tamen in caſtigatio-
 nibus Haloandri & ex Pandectis Florentinis l. illa legitur.
 Queſtum eſt, cum in eo templo non niſi aut area aut ar-
 gentea tantum ſint dona, hæres ſeia vtrum ex auro an
 argenteo ſignum ponere compellendi ſunt, an æreum? Re-
 ſponſi ſecundum ea, que proponerentur, argenteū ponē-
 dum. Quam lectionem agnoſcit Barb. hic, n. 12. & ceteri, qui
 ex illo tex. communem opinionem deducunt. Hæc igitur
 ſententia, vt frequentiori calculo recepta, erit in iudicio
 recipienda, licet res iſta ſit diſputatione digna. Poſſet etenim
 caput illud, ex parte, de cenſibus. intelligi ex benigna interpre-
 tatione Romani Pontif. ne videantur perſonæ eccleſiaſtica
 inhiare lucris temporalibus tanquam exactores: cum illud
 votum factum ab initio fuerit gratuito à pluribus, qui pro-
 prio patrimonio id ſoluere debebant.

¶ an ab herede an legatario

fibi debita ab hærede soluatur, quamuis Barba, hic vndecimo intellectu contrarium asserat.

EX CAP. SI HÆREDES.

S Y M M A R I A.

- 1 Ad civilem iudicem etiam pertinet cura, ut ultime defunctorum voluntates executioni tradantur.
- 2 Quilibet potest iudicem adire, ut legata pia soluatur, & effectum habeant.
- 3 Testamentum apud quem iudicem sit insinuandum.
- 4 Episcopus potest intra tempus arbitrium, etiam ante annum, cogere executores vel hæredes ad exequendam ultimam voluntatem.
- 5 Quam penam patitur hæres, qui soluere neglexerit legata pia.
- 6 Que pena sit statuta aduersus eos, qui negligunt soluere aut exequi legata profana.
- 7 Perpenditur intellectus text. in authentic. hoc amplius, C. de fideicommiss.
- 8 Pena hominis excludit penam legi civili.
- 9 Pena authent. hoc amplius an sit statuta ipso iure.
- 10 Vendicare verbum quid inducat.
- 11 Ausferre verbum quid importet.
- 12 Amittere verbum quid importet.
- 13 Filius non exequens voluntatem patris quoad pia legata, an amittat legitimam portionem.
- 14 Legitima non amittitur à filio non soluente legata pia intra tempus prescriptum, & num. 17.
- 15 Legitima item non amittitur ob non consecutum inventarium.
- 16 Primogenium grauari non potest aliquo onere.
- 17 Primogenium amittitur ex negligentia filij non exequentis votum patris, & intellectus c. licet de voto.
- 18 Papa an regnum alicui ex causa auferre possit.

CAP. VI.

De Executione Testamentaria.

PRÆTER alia que circa executionem vltimarum voluntatum scripsimus in c. 3. huius tit. illud hic adnotare libet, & necessum est, non tantum ad Episcopum pertinere curam exequendi extremam morientium voluntatem, ita vt hæredes aliõve testamentarios executores moneat, & compellat executionis officium peragere, quod hic probatur, in c. tua. & in c. Ioannes. isto tit. verum etiam iudicem civilem eandem facultatẽ habere adhuc in legatis piis: hoc etenim munus est mixti fori. Abb. & Barba. hic col. 1. & 2. text. in auth. de eccles. tit. §. si quis autem ad ficationem, colla. 9. melior in l. hereditas. ff. de petit. hered. quem hic dicit singularem esse Barba. col. 2. imò ex eo probat, nemine petente officium iudicis exerceri posse circa executionem legati pietatis causa relicti Roman. in auth. similiter. C. ad leg. Falcid. speciali 20. vltimarum voluntatum. Hinc denique permittitur est omnibus hominibus petere, vt legata pia soluatur, adque executionem deducantur, si viderint aduersus testatorum voluntatem, vel ex heredis, executoris, aut certe iudicis legnitie quicquam attentari. text. optimus in l. nulli, in fi. C. de episc. & cler. & in d. auth. de ecclesiasticis titulis, §. si autem qui hoc facere, quem dicit sing. Aret. in ca. cum olim. de testib. & Roma consil. 69. Regia l. 7. tit. 10. parte. 5.

¶ Ex eadem ratione & insinuatio testamenti fit, vt que semel apud iudicem comperta fuerint, nõ possint villo modo interuerti, l. re petita. C. de episc. & cleric. d. consulta. C. de testa. quæ quidem insinuatio potest fieri apud iudicem ecclesiasticum, licet testamentum non sit in piam causam conditum, argumento sumpto ab hoc capite. Imola in cap. fin. de fide instr. vbi Anton. & Felin. dicens hanc opinionem communem esse, nu. 3. gloss. tamen hic verbo, ab episcopo, diuersum probat, dicens testameta insinuanda esse coram iudice seculari, quod procedit, quando testator erat laicus, & minimè compertum est, an testamentum sit pietatis causa factum. Barba. hic nu. 10. Ioan. Andr. & Abb. in d. c. si. Aufreri. in clem. 1. de offi. ordina. regul. 2. Fallen. 11. etiam si hæres in eodem testamento institutus sit clericus, secundum eosdem, quorum opinio mihi videtur magis communis, & Regia probatur. l. 4. tit. 2. lib. 5. in ordi. Regis. [hodie l. 14. num. 4. libr. 5. Recopilat.] idem notant Bald. & Corn. in l. omnia testamenta. C. isto tit. idem Bald. in auth. clericus. & in l. repetita. C. de episc. & cleric. Guiliel. Bened. in cap. Raynuitus. eod. tit. verb. & vixorem. nu. 420. [400.]

Eadem verò glo. sensit hanc curam, vt testamenta executioni tradantur, Episcopo incumbere, etiam si legata nõ sint pia. & id in hoc text. probatur, & communiter receptum est, vt fatentur Card. & Barb. hic nu. 3. Antonius in cap. Ioannes. hoc tit. quam opinionem communem esse asserit Alexan. in consil. 239. l. b. 6. col. vlt. eam fecutus: tamen aduersus hanc sententiam disputet hic Barbat.

¶ Cæterum ad huius cap. intellectum duo tractanda sunt. 4 Primum, an Episcopus ante annum datum executioni possit cogere hæredes aut executores testamentarios exequi vltimam voluntatem, & pena punitur.

aut executor, negligens executionem peragere intra tempus à iure diffinitum: quod tractat text. in auth. hoc amplius, C. de fideicom. quem Bernard. hic adducit. Quoad primum igitur proponimus assertionem, posse Episcopum intra quinque menses, aliudve tempus arbitrium, cogere hæredes, & executores testamentarios vltimam voluntatẽ ad executionem deducere, per censuram ecclesiasticam, vel per interdictionem administrationis bonorum defuncti. textus optimus hic, ex quo præcipue hæc assertio colligitur, etiã quo ad legata profana, glo. Abb. col. 1. Imol. col. 3. Barbat. nu. 8. & Cardin. hic, & id comprobatur à l. si domus, §. in pecunia, & l. cum res. ff. de legatis 1. quibus apparet hæredem debere cum primùm poterit exequi ea, quæ testamento disposita fuerent. Nam textus in d. auth. hoc amplius. annum concessit, vt eo lapsõ hæredes puniantur: vel vt executio ad Episcopum deuoluatur, ex iure Canonico & Ciuili: & id ex eo etiam comprobatur, quod Episcopus potest propria constitutione excommunicationis penam statuere contra executores negligentes in vltimarum voluntatũ executiones. Fredericus cons. 95. Roman. consil. 228. latius Bottatus in tract. de Synodo. 3. part. artic. 1. num. 172.

¶ Circa secundum sit prima conclusio: Hæres negligens exequi & soluere legata pia intra sex menses, in penam cogitur legatum reddere cum omni emolumento, quod ex eo potuit percipi à die mortis testatoris: sex verò menses ab insinuatione testamenti computatur, textus in auth. de eccles. tit. §. si autem legatum, col. 9. dixit Singul. Bald. in cap. ad nostram, de iureiur. col. 2. notant Abb. Imol. col. 2. Barbat. num. 8. hic, & optimè Constant. Harmenopolus in epistome curis Cæcilis, lib. 5. tit. 10. cap. de legato pio. dicens, hæredem negligentem per annum soluere legatum factum ecclesiæ, ad duplũ posse conueniri, quod arbitror notandum esse ad text. in §. item infra. Inst. de actionib. vbi duplum soluet hæres, qui distulerit legatum ecclesiæ, aut loco pio soluere, donec apud iudicem cõuentus fuerit: quæ in re forsan errat Harmenopolus. Quod si hæres præmissa bina admonitione, facta ab episcopo per publicum nunciũ aut Episcopi teconomo, legata pia exequi neglexerit, etiam ante annum, priuatur commodis ex testamento ei delatis, text. in d. aut. de eccles. tit. §. si autem qui hoc facere iussu sum. Imol. hic, 2. colum. Bart. Salycet. & Doctõr. in d. authent. hoc amplius. idem probat text. in auth. licet, C. de episc. & cleric.

¶ Secunda conclusio: Hæres, aut executor testamentarius semel monitus non tradens executioni extremam defuncti voluntatem, amittit omne lucrum ex hereditate vel testamento sibi competens, authent. hoc amplius, C. de fidei. Regia l. fin. tit. 10. part. 6. ita vt hæres etiam prælegata amittat. Bald. & Alex. in l. qui. sicut. §. si. ff. de legat. 1. Est autẽ maxima dubitatio, an præfata monitio fieri debeat ab ipso iudice, vel sit satis hæredẽ admoneri per nuntium publicum. Et Paul. Castr. Angel. & Iaf. in d. auth. hoc amplius. 2. col. asserunt ad penam illius auth. exigi necessariõ, vt ipsemet iudex hæredem aut executores admoneat, ita vt non sit satis eos per epistolam, aut nuntium, literarũ admoneri. quod probatur in d. auth. hoc amplius. dum dixit, monitus à iudice. idem notauit Angel. in auth. de heredi. & Falcid. §. si quis verò non implens, collat. 1. Guiliel. Bened. in cap. Raynuitus. hoc tit. verbo absque literis, in 2. num. 199. quibus ipse mihi me assentior, tantũ abest, vt eos sequar, quippe qui legerim in d. authent. de hered. & Falcid. §. si quis autem non implens, à quo assumpta fuit breuis decisio d. authent. hoc amplius. hanc admonitionem decreto iudiciario fieri debere: nõ ergo ab ipsomet iudice: satis enim est de eius decreto aut literis fieri, quod glo. probat in d. auth. §. illud quoque, verb. decreto, quã dicit Singul. Corset. in singu. verb. citatio. & Angel. in d. auth. hoc amplius. idẽ annotauit Francisc. Bald. in d. auth. de her. & Falcid. verb. decreto iudiciario. Nec Regia l. fin. tit. 19. part. 6. iudicis mentionẽ fecit in hac monitione. Verũ, quia quisquis is est, qui Iustiniani nouellas Codici inseruit, cõcise nimis & quandoq; peruerse eas in illã epistomẽ reduxit, hic oportet prædictã Iustiniani sanctionẽ adscribere ex ipsa Nouellarũ prima constitutione ab Haloandro in Latinũ sermonem è Græcõ traductã. His autẽ a nobis definitis, sancimus, vt his, qui vel hæredes ab aliquibus scripti sunt, vel fidei commissi (sue ea vniuersorum sue specialia sunt) aut legata meruerunt, omnimodo necessitas incumbat implendi eius, quod testator, aut qui legato eos honorauit, constituit, modo quod in iudicium est, legitimum sit, nec vlla id lex prohibeat, aut vt in vicinis honoratus facere omittat, ratum nihilõnegã tam crebis verbis demonstrat. Si quis autẽ quod à testatore honoratus, aut legato, causa ad dũ quod iussus est facere, recuset, decreto iudiciario, in ea, que honorato amero est, qui ne-